

ks. Tadeusz Syczewski, *Miejsca święte według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku i obowiązującego prawodawstwa Kościoła łacińskiego*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Lublin 2019, ss. 122

DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/acan.3926>

Kult Boży, sprawowany publicznie w Kościele powszechnym winien dokonywać się w odpowiednio przygotowanych do tego miejscach. Stale podejmowane praktyki pobożnościowe, celebrowanie liturgii i wspólnotowych modlitw wymagają odpowiedniej przestrzeni sakralnej. Pojęcie miejsca świętego nie ogranicza się jednak tylko do kościoła, ołtarza bądź kaplicy, ale w swojej istocie obejmuje także miejsca przeznaczone do pochówku, jak np. cmentarze grzebalne. Znaczną rolę wśród miejsc świętych odgrywają również sanktuaria związane z relikwiami bądź wizerunkami beatyfikowanych i kanonizowanych osób. W życiu chrześcijańskim miejsce święte nie tylko pełni rolę wyznacznika przestrzeni powszechnie rozumianej jako przeznaczonej do kultu, lecz przede wszystkim stanowi zachętę, aby opierając się na doświadczeniu i sprawdzonej opinii wspólnoty kościelnej, stale ożywiać i pogłębiać poprzez nie swoją relację z Bogiem.

Tematyka podjęta w monografii skupia się zwłaszcza na zagadnieniach związanych z regulacjami prawa kanonicznego w zakresie działań związanych z aprobatą miejsca świętego, szafowania w nim sakramentami, oraz bieżącej działalności duszpasterskiej, obficie nawiązując do liturgiki. Recenzowana praca ma charakter teoretyczno-badawczy, zaś jej precyzyjny styl dobrze charakteryzuje naukową sylwetkę autora. Publikację otwiera spis treści w języku polskim (s. 5–6) oraz angielskim (s. 7–8). Kolejno umieszczony został wykaz skrótów (s. 9–11), a po nim wstęp autora (s. 13–15). Główna część monografii została podzielona na cztery rozdziały (s. 17–106), podzielone z kolei na mniejsze podrozdziały w postaci paragrafów oraz punkty szczegółowe. Pracę podsumowuje rozbudowane zakończenie (s. 106–110) oraz bibliografia (s. 111–120). Całość wieńczy abstrakt w języku angielskim (s. 121–122).

Rozdział pierwszy został zatytułowany *Fundamentalne pojęcia dotyczące miejsc świętych* (s. 17–51). Ksiądz Tadeusz Syczewski podejmuje w nim zagadnienie aprobaty kanonicznej (s. 18–21), słusznie podkreślając rangę miejsc świętych, oddanych na wyłączną chwałę Bożą. Sięga w analizie do Pisma Świętego oraz praktyki narodu wybranego. Przypomina także podstawowe warunki, jakie muszą zaistnieć, aby dana przestrzeń została przez Kościół uznana za miejsce święte. Autor porusza

również aktualną zwłaszcza w czasach współczesnych kwestię możliwości profanacji miejsca poświęconego lub pobłogosławionego. Istotnym elementem monografii jest określenie roli przeznaczenia miejsc świętych (s. 21–23). W tej części ks. Syczewski określił, na podstawie przepisów prawa kanonicznego, zakres wykorzystywania miejsca świętego do sprawowania kultu, podjął także problematykę organizowania w nim innych wydarzeń publicznych. Omówił ponadto zagadnienie zbezczeszczenia, wraz ze wskazaniem jego warunków, oraz opis koniecznych działań ekspiacyjnych, jakie w takiej sytuacji należy podjąć. W dalszej części poruszył kwestię kościołów, kaplic i ołtarzy oraz ich rolę jako miejsc świętych (s. 24–51). Autor dokonał szczegółowej analizy norm i warunków związanych z kanonicznym zaaprobowaniem każdej z powyższych przestrzeni oraz elementów sakralnych (s. 27–36). Następnie podjął zagadnienie nadania tytułu kościoła oraz złożenia relikwii osób świętych w ołtarzu świątyni (s. 36–39). Sprawowanie obrzędu poświęcenia świątyni stanowi rozwinięcie wcześniej analizowanego zakresu (s. 39–40). Dla zachowania właściwego porządku należy zaznaczyć, iż autor używa pojęcia „poświęcenie” zamiennie ze słowem „dedykacja”, co może wprowadzić czytelnika w błąd. Według współcześnie przyjętej interpretacji wyrazy te nie są równoznaczne; jako właściwe określenie dotyczące posługi wykonywanej wobec świątyni powszechnie szanowani liturgiści proponują słowo „dedykacja”. W kolejnej części rozdziału omówiono tematykę natury i godności ołtarza oraz ich źródeł i podstaw prawnych (s. 40–45). Oddzielny fragment dotyczy zagadnienia celebracji poświęcenia kościoła i ołtarza (s. 45–51), w szczególowy sposób poruszający aspekt całej celebracji; uwzględnia on obrzędy wstępne (s. 45–47), liturgię słowa (s. 47) oraz modlitwę poświęcenia i namaszczenia (s. 48–50), kończąc na streszczeniu dotyczącym sprawowania liturgii eucharystycznej (s. 50–51).

Drugi, najkrótszy rozdział monografii został zatytułowany *Kościół kaplice i ołtarze miejscem sprawowania kultu Bożego* (s. 53–60). W pierwszej części rozdziału poruszono zagadnienie dotyczące celebracji liturgicznych w kościołach (s. 53–56). Trzeba zaznaczyć, że ks. Syczewski, wbrew powszechniejszej obojętności na nadużycia w miejscach świętych w zakresie sprawowania liturgii i nabożeństw, odważnie przypomina o konieczności rozróżnienia sfery *sacrum* od *profanum*, odrzucając tańce w świątyni. Autor wzmacnia swój głos, opierając się na literaturze przedmiotu i podkreśla, iż kościół nie jest także miejscem właściwym do wykorzystywania komercyjnego, nie powinien zatem służyć do celów, takich jak reklama czy pokaz mody, bowiem, choć są to jedne z coraz częściej spotykanych rozwiązań, pozostają sprzeczne z właściwym przeznaczeniem miejsca świętego. W kolejnej

części rozdziału omówiono krótko tematykę kaplic wpisujących się w katalog miejsc, w których sprawowany jest kult Boży (s. 57–58). Na zakończenie rozdziału dokonano objaśnienia roli ołtarza jako ośrodka kultu Bożego (s. 58–60).

Rozdział trzeci otrzymał tytuł *Sanktuarium miejscem celebracji kultycznych* (s. 61–93). Autor zaznacza rolę ruchu pielgrzymkowego oraz jego rozwój w najpopularniejszych ośrodkach kultycznych na całym świecie. Praca dotyczy również problematyki formalnej definicji, bazując na fundamentalnych pojęciach dotyczących sanktuariów (s. 64). Kolejno, opierając się na przepisach prawa, poruszono fundamentalne zasady oraz szczegóły dotyczące uzyskania aprobaty kanonicznej dla sanktuariów (s. 65–70). W dalszej części uszczegółowiono rodzaje sanktuariów (s. 70–72). Następnie analizie poddano zagadnienie sprawowania sakramentów świętych w sanktuarium (s. 72–80), z rozróżnieniem sakramentu pokuty i pojednania, Eucharystii, namaszczenia chorych, a także pozostałych, które nie zostały wcześniej wymienione. Oddzielną część rozdziału poświęcono sprawowaniu w sanktuariach codziennej modlitwy Ludu Bożego, a więc liturgii godzin (s. 81–83).

Ksiądz Syczewski szczegółowo podchodzi do przedstawionych tematów, nie unika także odniesienia do bardziej szczegółowych kwestii życia duszpasterskiego sanktuarium, takich jak udzielanie błogosławieństw i sakramentaliów (s. 84–88). Ważnym zagadnieniem podjętym w książce, a związanym ze szczególnym charakterem miejsc, takich jak sanktuaria, jest możliwość uzyskiwania w nich odpustu zupełnego (s. 88–89). W dalszej części rozdziału wskazano na duże znaczenie sanktuariów wynikające z ich różnorodnej działalności w wielu obszarach życia społecznego. Autor ukazuje je jako miejsca podejmowania działalności ewangelizacyjnej i krzewienia wiary (s. 89). W tym szczególnym ośrodku duszpasterskim ma być nade wszystko głoszona i realizowana miłość do Chrystusa i bliźnich (s. 89–91). Ksiądz Syczewski nie waha się nazwać sanktuariów miejscami kultury z uwagi na ich społeczną rolę, znaczenie oraz szeroki zasięg podejmowanych w nich inicjatyw (s. 91–92). Na zakończenie rozdziału przypomniany został ponadto stosunkowo rzadko dostrzegany w literaturze ekumeniczny charakter wielu sanktuariów, ze szczególnym uwzględnieniem tych, które zostały dedykowane Najświętszej Maryi Pannie.

Ostatni, czwarty rozdział nosi tytuł *Cmentarze jako miejsca święte* (s. 95–110). Ksiądz Syczewski analizuje kanoniczną aprobatę dla miejsca pochówku jako cmentarza, wskazując na konieczność posiadania takich lokalizacji przez wspólnotę Kościoła. Podjęty został także element liturgiczny w postaci celebrowania obrzędu

błogosławieństwa cmentarza (s. 99–103). Zamykając rozdział, autor wskazuje również na wynikającą z uprzednio wymienionych warunków konieczność bieżącej troski o cmentarze (s. 103–106).

Reasumując, należy uznać, że monografia ks. Tadeusza Syczewskiego stanowi duży wkład w udokumentowanie i usystematyzowanie najważniejszych norm prawa kanonicznego w odniesieniu do szeroko rozumianych miejsc świętych, związanych z nimi czynności konstytuujących oraz praktyki pastoralnej. Książka została napisana w sposób przystępny i jednoznaczny, klarownie obrazując przedstawione zagadnienia. Autor oparł przedstawiony materiał na źródłach, które choć tworzą bogatą bibliografię, zawierającą jednak przede wszystkim polskojęzyczną literaturę przedmiotu. Warto, aby odpowiedzialni za miejsca święte sięgnęli po niniejszą pozycję, która mimo drobnych, wymienionych wyżej uwag, stanowi dobre opracowanie, w ciekawy sposób łączące zagadnienia z pogranicza prawa kanonicznego i liturgiki.

Jakub Akonom